

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Rovaniemen kaupunki haluaa kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liittyen julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden mahdollisiin muutostarpeisiin. Kaupunki on kohdannut haasteita lainkohdan soveltamisessa, erityisesti sen 1 momentin 3 ja 19 kohtien osalta.

Rovaniemen kaupunki on kohdannut haasteita julkisuuslain salassapitoperusteiden soveltamisessa erityisesti tilanteessa, jossa kaupunki on joutunut selvittämään sijoitustoiminnassaan ilmenneitä epäselvyyksiä ja mahdollisia väärinkäytöksiä. Kaupunki tilasi asianajotoimistolta juridisen selvityksen, joka sisälsi arvioita sijoituspäätösten lainmukaisuudesta ja mahdollisten oikeustoimien perusteluista. Selvitys oli keskeinen osa kaupungin valmistautumista tulevaan oikeusprosessiin, ja se sisälsi oikeudellisia arvioita mahdollisten kanneperusteiden menestymismahdollisuuksista sekä taloudellisen vahingon määrän arvioita. Tämän tyyppiset asiakirjat ovat olennaisia julkisyhteisöjen oikeudenkäyntiin valmistautumisessa, mutta niiden asema julkisuuslain soveltamisen kannalta on osoittautunut ongelmalliseksi. Selvityksen perusteella kaupunki teki tutkintapyyntöjä poliisille. Kaupunki esitti vahingonkorvausvaatimuksen asianomistajana ja esitutinnan aikana asianajotoimiston laatima oikeudellinen selvitys oli keskeisessä roolissa poliisin tutkimuksissa. Poliisi takavarikoi selvityksen ja määräsi kaupungin pidättäytymään sen luovuttamisesta.

Esitutinnan ja syyteharkinnan aikana kaupungille tuli useita tietopyyntöjä kyseisestä asianajotoimiston tekemästä selvityksestä. Kaupunki on kieltäytynyt luovuttamasta asiakirjoja vedoten julkisuuslain 24 § 1 momentin 3 ja 19 kohtiin. Hallinto-oikeus kumosi kaupungin salassapitoa koskevat päätökset katsoen, ettei kunta voi salata asiakirjoja 3-kohdan perusteella, vaan ainoastaan esitutkintaviranomaiset. Kohdan 19-kohdan osalta hallinto-oikeus taas katsoi, ettei asiakirja ei ollut salassa pidettävä, koska oikeudenkäynti ei ollut vielä vireillä tuomioistuimessa. Kun molempien salassapito perusteiden käytön osalta katsotaan, ettei kaupunki voi niitä rikostutinnan

tai syyteharkinnan käynnissä ollessa soveltaa, asettaa se julkisyhteisön paljon yksityistä heikompaan asemaan.

Kohdan 3 osalta esitetty tulkinta mahdollistaa sen, että esitutkinta-aineiston salassapitoa voidaan kiertää pyytämällä asiakirjat toiselta viranomaiselta.

Julkisuuslain 24 § 1 momentin 19 kohdan tarkoituksena on turvata se, että julkisyhteisön yksiköiden valmistautuminen rauhassa oikeudenkäyntiin ilman, että

valmistautumista koskevat asiakirjat olisivat aina julkisia. Neutraliteettiperiaatteen mukaankaan julkisyhteisö ei saisi joutua yksityistä huonompaan asemaan

julkisuussäännösten vuoksi sellaisissa tilanteissa, joissa se rinnastuu yksityiseen. Mikäli katsotaan, että julkisyhteisöt voivat suojata oikeudenkäynnin varalle laatimiaan ja hankkimiaan tietoja ainoastaan silloin kun niihin liittyä asia on tuomioistuudessa vireillä, asetetaan julkisyhteistö merkittävästi huonompaan asemaan yksityisten kanssa.

Ennen oikeudenkäyntiä tehty selvitys sekä lausunnot sisältävät monesti oikeudellista neuvontaa kaupungin oikeudenkäyntejä edeltävässä käsittelyvaiheessa ja niissä otetaan usein kantaa muun muassa mahdollisiin kanneperusteisiin sekä niiden menestymisen mahdollisuuksiin. Lausunnoissa on kysymys asianajajan ja päämiehen välisestä luottamuksellisesta tietojenvaihdosta. Yksityisiä tahoja ei veloiteta paljastamaan asianajajan kanssa käymiään neuvotteluita ja asianajajia sitoo lain mukaan salassapito. Se harkinta, onko asiassa perusteita nostaa kanne tai tehdä tutkintapyyntö on oikeudenkäyntiin valmistautumista.

Rikosasian vireilletulo tapahtuu syyttäjän haastehakemuksella käräjäoikeuteen. Asianomistajalla on ainoastaan toissijainen syyteoikeus. Syyttäjä on viranomainen, jonka tehtävänä on saattaa syytetty rikosoikeudelliseen vastuuseen rikoksistaan. Rikosasian selvittäminen ja asian vireille saattaminen oikeudessa alkaa poliisin esitutkinnalla. Julkisuuslain 24. § 1. momentin 19 kohdan salassapitoperusteen soveltamisen sitominen siihen, milloin poliisi saa tutkinnan tehtyä ja syyttäjä syytteen nostettua vaarantaa julkisyhteisön mahdollisuudet valmistautua oikeudenkäyntiin. Lisäksi jos asiakirjat kuuluvat esitutkinta aineistoon, joka poliisi on omalla päätöksellään salannut, voi tiedon antaminen niistä tutkinnan ollessa edelleen käynnissä vaarantaa

myös poliisin tutkinnan.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisu 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvaillaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

-

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisu 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko

soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

-

Haurinen Hanna

Rovaniemen kaupunki - Rovaniemen kaupunginhallitus 26.5.2025 § 176